

11.10.2017

Effin kommentteja tekijänoikeuskirjetyöryhmän 24.10.2017 pidettävää kokousta varten

Effin kommentteina tekijänoikeustyöryhmän 24.10.2017 pidettävää kokousta varten esitän pyydetyt kommentit tekijänoikeuskirjeiden lähettämisesä noudatettavista "hyvistä käytännöistä" työryhmässä aiemmin käytyjen keskustelujen pohjalta. Lisäksi esitän eräitä muita näkökohtia, jotka tulisi huomioida työryhmän työskentelyssä riippumatta siitä mihin lopputulokseen tullaan "hyvien käytäntöjen" osalta. Nämä jälkimmäiset kommentit koskevat oikeastaan enemmän 6.11. pidettävän kokouksen asialistaa, mutta niiden pohtiminen olisi syytä aloittaa hyvissä ajoin.

Totean, että työryhmällä on ollut käytettävissään laajasti erilaisia tekijänoikeuskirjeiden pohjia, joita eri tahot ovat käyttäneet. Työryhmä on siten saanut hyvän kuvan siitä millaisia kirjeet ovat.

Huomautan, että ministeriö on antamassa työryhmälle selvityksen siitä, millaisia yhteydenottoja kansalaisilta on tullut ministeriöön. Tämä selvitys saattaa vielä muuttaa näkemyksiäni.

Hyvät käytännöt I -osio

Kirjeissä esitetyt yksilöintitiedot tulisi mahdollisimman pitkälle yhdenmukaistaa (viitetiedot, mistä teoksesta kysymys, mikä loukkaustapahtuma). Parhaimpana kirjeen tyylinä pidän "selvityspyyntöä". On tapahtunut epäilty rikkomus, ja kirjeen vastaanottajalta liittymän omistajana tai käyttäjänä pyydetään selvitystä.

Tavallinen kansalainen yhdistää sanan "epäilty" rikosprosessiin. Tämän vuoksi sanaa "epäilty" ei tulisi käyttää kirjeessä niin kauan kun kyse ei ole rikosprosessista. Voidaan puhua siitä, että kirjeen saaja on asiaan osallinen, koska on liittymän omistaja tai käyttäjä, ja että asian selvittäminen on siksi hänen vastuullaan.

En pidä asianmukaisena tapaa, jolla eräessä kirjepohjassa heti kirjeen alussa viitataan mahdollisiin kymmenien tuhansien eurojen oikeudenkäyntikuluihin. Tästä voi kirjeen vastaanottajalle tulla kuva, että häneltä vaaditaan jo kymmeniä tuhansia euroja. Kirjeessä tulisi ensisijaisesti näkyä kyseiseltä kirjeen vastaanottajalta vaadittava summa.

Kirjeessä tulee tuoda selkeästi ilmi, mihin toimenpiteisiin kirjeen lähettäjä ensisijaisesti aikoo ryhtyä, mikäli selvityspyyntöön ei vastata. Kirjeessä tulee mainita mihin lainkohtiin kirjemenettely perustuu (tämä toteutuu jo hyvin osassa, mutta ei

kaikissa kirjepohjissa). Kirjeessä tulee korostaa, ettei kyse ole rikosprosessista. Kirjeessä tulee mainita, että asia voi muuttua myös rikosprosessiksi, mikäli näin on. Kirjeessä olisi hyvä todeta, että menettelyssä noudatetaan vakiintuneita toimintatapoja, ja viitata kirjeen lähettäjän omien verkkosivujen lisäksi myös opetus- ja kulttuuriministeriön infisivuun.

Osa kirjeen saajista ei välttämättä ole ollut koskaan aiemmin osallisena missään vastaavanlaisessa oikeudellisessa menettelyssä. Tämän vuoksi kirjeen saajan asema, oikeudet ja oikeusturvatakeet on syytä mainita ja yleisestikin kirjeen saajan oikeudellinen asema selostaa mahdollisimman selkeästi.

Hyvät käytännöt II -osio

Yhdyn Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiComin esittämiin kommentteihin läpinäkyvyyden ja menettelytapojen osalta.

Työryhmän tehtävänanto ja jatkotyöskentely

Totean, että työryhmän tehtäväksi on annettu muun muassa "seurata tekijänoikeuksien verkkovalvonnan kehitystä ja arvioida lainsäädännön muutostarpeita". Työryhmän työn lopputulosta käytetään virkamiestasolla ja myöskin poliittisella tasolla viitteenä siitä, onko tämänhetkinen oikeustila tyydyttävä. Jos työryhmä ei ota kantaa lainsäädännön muutostarpeisiin, tulkitaan tämä viitteeksi siitä, ettei lainsäädännön muutostarpeita ole.

"Hyvät käytännöt" koskevat sitä, miten toimitaan nykyisen lainsäädännön ollessa voimassa, eikä niistä sopiminen poissulje lainsäädännön muutostarpeiden arviointia. Tehtävänannon perusteella ja myös selkeyden vuoksi katson, että työryhmän on otettava kantaa lainsäädännön muutostarpeisiin riippumatta siitä pääseekö työryhmä yhteisymmärrykseen "hyvistä käytännöistä".

Palautan työryhmän jäsenten mieliin 1.6.2017 antamissani kirjallisissa kommentteissa esittämiäni huomioita nykyisestä kirjemenettelyä koskevasta lainsäädännöstä:

- Kirjemenettelyä koskeva tekijänoikeuslain 60 a § lisättiin alun perin lakiin eduskuntakäsittelyssä, eikä se sisältynyt alkuperäiseen hallituksen esitykseen. Valmistelu ei ollut perusteellista, eikä lainsäätäjällä voinut olla tiedossa millä tavalla lainkohtaa tulevaisuudessa käytettäisiin.
- Hallituksen ja eduskunnan kanta on EU:n tekijänoikeussäännöksiä koskevissa asioissa viime aikoina ollut, että tekijänoikeuksien valvonnan painopiste "tulee

kohdistaa taloudellisesti merkittäviin tekijänoikeuksien rikkomuksiin" (esim. TaVL 6/2016 vp). Tällä hetkellä Suomessa tekijänoikeuksien valvonnan painopiste on taloudellisesti vähäpätöisissä rikkomuksissa.

- Näillä perusteilla voidaan todeta, että nykyinen oikeustila ei välttämättä vastaa lainsäätäjän tahtoa. Tämä puoltaa kirjemenettelyä ja yleisemminkin tekijänoikeuksien valvontaa koskevan lainsäädännön poliittista uudelleenarviointia.

Lisäksi huomautan, että vertaisverkkojakamisen vaikutuksista on nyt huomattavasti parempaa ja kattavampaa tutkimustietoa kuin vuonna 2004, jolloin säädettiin ne lainkohdat, joihin kirjemenettely nykyään perustuu. Tutkimusten perusteella tehokkain tapa vähentää laitonta vertaisverkkojakelua on laillisten palveluiden kehittäminen. Voin toimittaa näitä tutkimuksia koskevia tietoja työryhmälle pyydettäessä.

Tutkimusnäyttö ei anna erityistä tukea nykyisenkaltaisen kirjemenettelyn tarpeellisuudelle luovien alojen tai viihdeteollisuuden yritysten voittojen maksimoinnin näkökulmasta. Lainsäädännöön perusteena ei voi myöskään olla yksipuolisesti viihdeteollisuuden voittojen maksimointi, vaan kirjemenettelyä on arvioitava suomalaisen yhteiskunnan kokonaisedun kannalta.

Kirjemenettelyllä valvotaan lähinnä yhdysvaltalaisen viihde- ja pornoteollisuuden teoksia. Kirjemenettelystä hyötyy vain pari lakifirmaa, eikä se vaikuta suoraan luovien alojen toimintaedellytyksiin Suomessa. Kirjemenettelylle ei ole painavaa yhteiskunnallista perustetta.

Myös nämä seikat puoltavat tekijänoikeuksien valvontaa koskevan lainsäädännön poliittista uudelleenarviointia.

Työryhmän työskentelyssä on tullut monta kertaa esille, että kirjemenettelyn koettu epäoikeudenmukaisuus johtuu merkittävältä osin erilaisista käsityksistä siitä, millainen tekijänoikeuksien valvonta on eettisesti hyväksyttävää, tai onko teosten luvaton verkkojakaminen ylipäänsä väärin vai ei. Tämä kiistakysymys ei poistu "hyvien käytäntöjen" kautta.

Jos työryhmä toteaa, ettei lainsäädännön muutostarpeita ole, työryhmä käytännössä sinetöi nykyisen lainsäädännön hamaan tulevaisuuteen. Työryhmän jäsenten tulisikin miettiä, mikä palvelee heidän edustamiaansa tahoja pidemmällä aikavälillä parhaiten: yhä laajeneva ja yhä kiistanalaisempi tekijänoikeusrikkomusten "sakotusautomaatti" vai tekijänoikeuksien valvontaa koskevan lainsäädännön laajapohjainen poliittinen uudelleenarviointi.

Ehdotan siis jo tässä vaiheessa työryhmän jäsenten pohdittavaksi, että työryhmä esittäisi tekijänoikeuksien verkkovalvontaa koskevan lainsäädännön uudelleenarviointia.

Ahto Apajalahti
Hallituksen jäsen
Effi ry